

Lasten väkivaltakokemukset lastensuojelulaitoksissa ja sijaisperheissä

NOORA ELLONEN & TARJA PÖSÖ

Johdanto

Yli kahdeksan miljoonan lapsen arvellaan viettävän ainakin osaa lapsuuttaan laitoksissa. Eri-laiset ekologiset, kansalliset, yhteisölliset ja perhekohtaiset kriisit ja katastrofit, lapsen vammaisuus, vanhempien väkivaltaisuus tai vaikeudet hoitaa ja kasvattaa lasta sekä vanhempien kuolema ovat globaalisti tavanomaisia syitä laitossijoituksille. Laitossijoitus voi kuitenkin merkitä lapselle uusia ongelmia: laitoksessa koettu väkivalta on yksi niistä. YK:n näkemyksen mukaan väkivalta ja lasten hyväksikäyttö eri muodoissaan on laitoksissa niin yleistä, että se suosittelee laitoksille vaihtoehtoisten ratkaisujen etsimistä väkivaltakokemusten välttämiseksi. (World Report on Violence ... 2006.)

Lastensuojelulaitosten väkivalta on ollut vilkkaan kansainvälisen keskustelun kohteena 1980-luvun puolesta välistä lähtien (Horwarth 2000). Kohteena ovat olleet niin ilmitulleet lasten fyysiset ja seksuaaliset hyväksikäyttötapaukset kuin pyrkimykset estää niitä. Joidenkin tutkimusten mukaan kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset kokevat selvästi enemmän väkivaltaa kuin alkuperäisissä perheissään asuvat lapset, ja siksi laitoksissa asuvia lapsia on pidetty kaltoinkohtelun erityisenä riskiryhmänä (Benedict & al. 1994; Hobbs & al. 1999). Ilmitullut väkivalta on saanut aikaan laajoja kansallisia selvityksiä lastensuojelulaitosten tilasta esimerkiksi Skotlannissa, jotkut valtiot ovat jopa pyytäneet anteeksi laitoksissa olleilta sitä, että he ovat joutuneet lapsuudessaan väärinkäytöksen ja väkivallan kohteiksi julkisen vallan laitoksissa (Sen & al. 2008).

Suomessa väkivallasta lastensuojelulaitoksissa tai muussa sijaishuollossa ei ole paljoakaan kes-

kustelu (ks. Sariola 1993). Tutkimus on ollut vähäistä, kuten ylipäänsäkin sijaishuollon tutkimus (Känkänen & Pösö 2008). Olemassa oleva tutkimus on valottanut muun muassa työntekijöiden toimintaa ja tulkintaa laitostyön väkivaltatilanteissa (Hoikkala 2003), sijoitettujen lasten taustaan liittyviä väkivaltakokemuksia (esim. Pasanen 2001; Hukkanen 2002; Kitinoja 2005) ja laitoksissa olevien nuorten yleisiä väkivaltakäsityksiä (Honkatukia & al. 2006 & 2007). Tietoa laitoksissa tai sijaisperheissä koetun väkivallan määrästä ja muodoista ei ole ollut saatavilla.

Tässä artikkelissa tarkastelemme suomalaisen lasten väkivaltakokemuksia lastensuojelulaitoksissa sekä sijaisperheissä. Analyysi perustuu vuonna 2008 kerättyyn lapsiuhritutkimukseen (N=13 459) ja keskittyy henkisen ja fyysisen väkivallan kokemuksiin nimenomaan asuinpaikan aikuisten kanssa tulleiden erimielisyyksien yhteydessä. Vertaamalla näitä väkivaltakokemuksia vanhempansa tai vanhempiensa kanssa kotonaan asuvien lasten kokemuksiin saadaan näkyviin kiinnostava havainto: suomalaiset laitokseen tai sijaisperheeseen sijoitetut lapset raportoivat vähemmän väkivaltakokemuksia aikuisten taholta kuin kotonaan asuvat lapset.

Väkivalta sijaishuollossa

Tutkimuskirjallisuudessa, jossa käsitellään lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa, on laitospöytäkirja (*institutional abuse*) mainittu usein omana tyyppinä. Käsite vakiintui 1990-luvulla useiden laitoksissa tapahtuneiden lasten hyväksikäyttötapauksien tultua ilmi. Käsitteellä viitataan lapsiin kohdistuvaan monimuotoiseen väkivaltaan ja hyväksikäyt-

töön tilanteissa, joissa lapsi on sijoitettu omasta kodistaan laitokseen ja joissa väkivalta mahdollistuu nimenomaan sijoituksen johdosta. Käsitettä ”institutional abuse” käytetään kuvaamaan myös sijaisperheissä tapahtuvaa väkivaltaa. Laitosväkivallan erityisenä ja jännitteisenä piirteenä pidetään sitä, että lapsi tai nuori joutuu väkivallan kohteeksi silloin, kun hänet on julkisen vallan toimesta siirretty pois kodistaan pyrkimyksenä turvata lapselle kotia parempi ja turvallisempi kasvuympäristö. (Corby 2001, 51–53, 83; Corby & al. 2001.)

Laitosväkivalta on moniulotteinen käsite. Mike Steinin (2006) jäsenyyksen pohjalta voidaan tunnistaa käsitteessä seuraavat neljä ulottuvuutta. Laitosväkivaltana voidaan pitää ensinnäkin yksilöön kohdistuvaa välitöntä väkivaltaa ja hyväksikäyttöä. Näin laitosväkivalta pääsääntöisesti käsitteellistetäänkin. Steinin mukaan on kuitenkin tärkeää nähdä laitosväkivalta myös käytäntötasoisena väkivaltana, sillä sijaishuollossa voi olla toimintatapoja, ohjelmia ja toimintakulttuureita, jotka ovat väkivaltaisia sijoitetuille lapsille. Ankarat ja nöyryyttävät kasvatusmenetelmät ovat esimerkkeinä tunnetuimpia. Kolmanneksi laitosväkivalta voi olla organisoitua, systemaattista väkivaltaa, kuten esimerkiksi niissä tapauksissa, joissa henkilökunta on organisoitunut laitoksissa olleiden lasten laajamittaista hyväksikäyttöä ulkopuolisten pedofiilisiin tarkoituksiin. Neljänneksi laitosväkivaltana tulisi tunnistaa järjestelmän väkivaltaiset piirteet. Tuolloin esimerkiksi sijaishuollon kielteiset vaikutukset yksilöiden elämään ja heikko vaikuttavuus voivat tulla käsitteellistetyksi laitosväkivaltana.

Esiteltyjä ulottuvuuksia – niin laajoja kuin ne ovatkin – tulee täydentää vielä viidennellä ulottuvuudella. Mike Steinin jaotteluun mahtuu vain henkilökunnan tai järjestelmän lapsiin kohdistama väkivalta. Viime aikoina on yhä useammin alettu puhua laitoksissa olevien lasten keskinäisestä väkivallasta, joka laitoksen tilan intiimiyden ja sijoituksen keston vuoksi voi olla vähintäänkin yhtä kuormittavaa kuin laajemmin huomiota saanut kouluväkivalta (Barter & al. 2004). Siksi lasten keskinäinen väkivalta tulee sisällyttää yhtenä ulottuvuutena laitosväkivallan käsitteeseen.

Kattavia tutkimuksia sijaisperheissä ja laitoksissa asuvien lasten väkivaltakokemuksista on kokonaisuudessaan hyvin vähän. Varsinaiset empiiriset tutkimukset väkivallan yleisyydestä keskittyvät enemmänkin sijoitettujen lasten taustaan ja

sitä kautta laitoksissa esiintyviin ongelmiin (Hukkanen & al. 1997; Tarren-Sweeney 2007; Grijalva & al. 2008), lasten omaan väkivaltaiseen käytäytymiseen (Tarren-Sweeney 2007), sijoituksen seurauksiin (Knorth & al. 2008) tai altistumiseen väkivallalle yleensä. Tiedetään muun muassa, että erityisen riskialttiita laitosväkivallalle ovat sairaat tai vammaiset lapset (Utting 1997). Yksittäisiä tutkimuksia, joissa on tarkasteltu laitoksessa asuvien omaa toimintaa väkivaltakokemusten käsittelyssä, on olemassa (Överleien 2004; Barter & al. 2004). Suomea koskevaa tietoa on – kuten johdannossa todettiin – hyvin vähän.

On esitetty, että kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten kokemusten tutkiminen on erityisen tärkeää, sillä kyseiset lapset ovat erityisen haavoittuva ryhmä (Hukkanen & al. 1997). Tutkimusaihetta voi perustella myös toisesta suunnasta: on tärkeää tietää, onnistuuko lastensuojelujärjestelmä takaamaan lapsille väkivallan osalta turvallisen ympäristön sijaishuoltopaikassa. Tällainen tehtävä on erityisen tärkeä maissa, joissa sijoituksia kodin ulkopuolelle tehdään paljon. Pohjoismaissa sijoitetaan kodin ulkopuolelle 6–10 lasta 10 000:ta alle 18-vuotiaasta lasta kohden. Pohjoismaista Tanska ja Suomi sijoittavat eniten lapsia lastensuojelulaitoksiin. Suomessa lastensuojeluperustein sijoitettuja lapsia on vielä Tanskaa enemmän, koska tanskalaiset luvut sisältävät myös vammaiset lapset. (Bengtsson & Jakobsen 2009.) Suomessa vuonna 2007 oli 1,2 prosenttia alle 18-vuotiaista lapsista sijoitettu kodin ulkopuolelle (Lastensuojelu 2007).

Aiheen tutkiminen ei ole ongelmatonta. Tutkimuskatsausten mukaan laitosväkivallan tutkimista vaikeuttavat käsitteen epätarkka tai suppea määrittely, väkivallan aliraportointi, väkivaltatilanteiden dokumentoinnin satunnaisuus ja valvontakäytäntöjen epämääräisyys (Stein 2006). Lisäksi on tärkeää muistaa, että laitosväkivaltaa tunnustetaan ja määritellään aina jossakin tiettyssä konkreettisessa yhteydessä. Laitostutkimuskirjallisuudesta tiedetään, että laitosten kulttuurit vaikuttavat laitosten ja sen lasten ja henkilökunnan toimintaan yhtä lailla kuin yleisemmät rakenteelliset tai toimijoiden persoonallisuuksiin liittyvät tekijät. On paikannettu esimerkiksi väkivaltahakuisia laitospolitiikkaa, joissa väkivalta on osa laitoksen arkea ja toimintatapaa (Renold & Barter 2003). Silloin voi käydä niin, että väkivaltana pidetään toisenlaisia asioita kuin väkivaltaa karttavassa laitoksessa. Edelleen tarkastelussa pitää ot-

taa huomioon se, että laitoksissa on käytäntöjä, joita ei ole tarkoitettu väkivaltaisiksi mutta joiden toteuttaminen laitossarjessa voi saada väkivaltaisia piirteitä. Eristämis- ja rajoittamiskäytännöt ovat yksi esimerkki tästä. Niiden tehtävänä on toimia lapsen edun mukaisesti, mutta ne voidaan kokea tai toteuttaa tavoilla, jotka saavat väkivaltaisia piirteitä ja tulevat tulkituiksi väkivaltaisina tekoina. Samat teot ja tapahtumat voivat joidenkin muiden kokemana näyttäytyä aivan toisenlaisina asioina. (Steckley & Kendrick 2008; Hoikkala 2008; Pösö & al. tulossa.)

Tutkimuksen aineisto ja menetelmä

Analyysin tehtävänä on tarkastella kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten väkivaltakokemuksia heistä huolehtivien aikuisten taholta. Aineisto kattaa sekä sijaisperheissä että lastensuojelulaitoksissa asuvat lapset. Analyysissä tarkastellaan väkivallan yleisyyttä, väkivallan muotoja sekä väkivaltaa kokeneiden taustaa vertaamalla kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten väkivaltakokemuksia kotonaan asuvien lasten kokemuksiin. Tarkastelussa on sekä henkisen että fyysisen väkivallan kokemukset. Väkiältä on määritelty tässä uhritutkimuksille tyypilliseen tapaan niin, että väkivalta ymmärretään monimuotoisena ja väkivaltaa on kysytty lapsilta yksityiskohtaisten tekojen tasolla.

Tutkimus perustuu Poliisiammattikorkeakoulussa kerättyyn Lapsiuhritutkimukseen. Kyseessä on kyselytutkimus 6- ja 9-luokkalaisten heidän väkivalta- ja hyväksikäyttökokemuksistaan. Kysely toteutettiin tietokoneavusteisena koululaiskyselynä vuonna 2008. Aineisto edustaa kattavasti Manner-Suomen suomen- ja ruotsinkielisiä 6- ja 9-luokkalaista lapsia (N=13 459). (Ellonen & al. 2008.) Tutkimuksen eettisiä kysymyksiä on käsitelty toisessa yhteydessä (Ellonen & Pösö, tulossa).

Muuttujat

Lapsiuhritutkimuksen yleisenä tehtävänä oli saada tietoa lasten kokeman väkivallan yleisyydestä. Laitosväkivallan moniulotteiseen luonteeseen ei ollut mahdollista paneutua kyselyn kokonaisuudessa, mutta pyrimme valottamaan sitä kuitenkin hieman. Lapsille suunnatuissa kyselyissä ei yleensä oteta huomioon kysymysten tasolla sitä, että osa lapsista asuu kodin ulkopuolella, vaikka kouluissa tehdyt kyselyt heidät tavoittavatkin. Tässä

kyselyssä asiaa lähestyttiin asumismuotoa koskevalla kysymyksellä. Tällä tavalla saatiin tietoa sijoituspaikassa koetusta väkivallasta.

Lapsen perhettä ja asumismuotoa kysyttiin kyselyssä usealla eri kysymyksellä. Mahdollisesta sijoituksesta kysyttiin kysymyksellä: *Asutko nyt tai oletko koskaan asunut sijaisperheessä tai lastensuojelulaitoksessa?* Mikäli lapsi vastasi kysymykseen myöntävästi, kysyttiin lapselta, asuuko hän tällä hetkellä lastensuojelulaitoksessa tai sijaisperheessä sekä sijoituksen kestoa. Asuinpaikassa koettua väkivaltaa kysyttiin yhdellä kysymyspatteristolla. Kysymys muotoiltiin lapsen asumismuodon mukaan: jos lapsi oli ilmoittanut asuvansa vanhempansa tai vanhempiensa kanssa, viitattiin kysymyksessä vanhempiin. Mikäli lapsi ilmoitti asuvansa sijaisperheessä tai lastensuojelulaitoksessa, viitattiin kysymyksessä aikuisiin siellä (ks. esimerkki). Kysymys oli muilta osin samanlainen.

Joskus lapsilla ja vanhemmilla (tai aikuisilla joiden kanssa lapset asuvat) on erimielisyyksiä. Kun asuit sijaisperheessä tai lastensuojelulaitoksessa, oletko kokenut joitain seuraavista asioista, kun sinulla ja sijaisvanhemmillasi tai lastensuojelulaitoksen työntekijöillä on ollut erimielisyyksiä?

- Aikuiset keskustelivat kanssani erimielisyyksistä
- Aikuiset olivat vihaisia mutta eivät puhuneet ongelmasta
- Sinua arvosteltiin
- Sinulle huudettiin mutta sinua ei lyöty tai läimäisty
- Sinua uhattiin väkivallalla
- Sinua tönittiin tai ravisteltiin ankarasti
- Sinua tukistettiin
- Sinua lyötiin tai läimäistiin
- Sinuun kohdistettiin jotain muuta väkivaltaa
- Meillä ei ole ollut erimielisyyksiä

Koettuja väkivallan muotoja tarkastellaan analyysissä sekä erikseen että kahden summamuuttujan avulla. Summamuuttajat erottelevat henkisen ja fyysisen väkivallan. Henkiseksi väkivallaksi määritellään tässä puhumattomuus, arvosteleminen, huutaminen ja väkivallalla uhkaaminen. Fyysiseksi väkivallaksi määritellään töniminen, tukistaminen ja lyöminen. Jos vastaaja oli vastannut yhteenkin summamuuttujan osatekijään myöntävästi, hän sai arvon kyseiselle summamuuttujalle. Esimerkiksi fyysisistä väkivaltaa kokeneiden joukossa ovat sekä ne, jotka ovat kokeneet yhtä kysyttyä väkivallan muotoa, sekä ne, jotka ovat kokeneet niitä kaikkia.

Yksilöä ja perhettä kuvaavien perustaustaominaisuuksien lisäksi lapsiuhrikyselyssä kartoitetaan vastaajan terveyteen ja käyttäytymisen liittyviä ominaisuuksia. Tässä artikkelissa käytetään

Strength and Difficulties Scale (SDQ) -mittaristoa, jossa on 25 vastaajan käyttäytymistä mittaavaa osaa. Mittaristo koostuu positiivisista ja negatiivisista väittämistä, joiden paikkansapitävyyttä vastaajaa pyydetään arvioimaan. Alkuperäisen mittarin mukaan väittämät muodostavat viisi ongelmaa kuvaavaa dimensiota, joista neljä kuvaa ongelmakäyttäytymistä ja yksi positiivista käyttäytymistä. Ongelmia kuvaavat dimensiot ovat tunne-elämän ongelmat, käyttäytymisongelmat, hyperaktiivisuus ja sosiaaliset ongelmat, ja positiivisuutta kuvaava dimensio mittaa vastaajan sosiaalisia taitoja. ([Http://www.sdqinfo.com/b1.html](http://www.sdqinfo.com/b1.html); Goodman & al. 1998.)

Mittariston tuloksia lapsiuhrikyselyn osalta on analysoitu myös muualla (Peltonen & al., tulossa). Sen tarkastelun yhteydessä huomattiin, että SDQ ei sovellu parhaalla mahdollisella tavalla suomalaisten lasten tutkimiseen. Suurin osa edellä mainituista dimensioista, jotka siis muodostuvat yksittäisten väittämien summasta, osoittautui sellaisenaan suhteellisen epäluotettavaksi mittariksi (Cronbachin alfa alle 0,6). Yksittäisistä dimensioista ainoastaan tunne-elämän ongelmia kuvaava dimensio näyttäytyi koherenttina ulottuvuutena (alfa 0,88). Suomalaisessa aineistossa kysymykset jakautuivat ennemminkin omille ulkoisiksi ja sisäisiksi ongelmiä kuvaaville ulottuvuuksilleen (ks. Peltonen & al., tulossa). Tunne-elämän dimension lisäksi mittariston kaikkien väittämien yhteissumma osoittautui toimivaksi mittariksi (0,80), mikä antaa viitteitä siitä, että mitatut asiat kuvaavat lasten ongelmia, mutta ne eivät asetu samoille dimensioille suomalaisessa kontekstissa kuin muualla. Tätä problematiikkaa on pohdittu tarkemmin muualla (Peltonen & al., tulossa). Tässä artikkelissa tarkastellaan mittarista vain tunne-elämän ongelmia suhteessa väkivaltakokemuksiin. Tunne-elämän ongelmia kuvaava dimensio muodostuu viidestä eri väittämästä. Väittämät pisteytetään 0–2, jolloin muuttujan vaihteluväli on 0–10. Alle viiden jäävät kokonaispisteet on luokiteltu vielä normaaliksi mielialan vaihteluksi. Kuuden ylittävät kokonaispisteet kielivät selvistä ongelmista, ja kuusi pistettä on luokiteltu rajatapaukseksi. ([Http://www.sdqinfo.com/b1.html](http://www.sdqinfo.com/b1.html); Goodman & al. 1998.)

Otos

Aineiston kokonaisvastaajamäärä oli 13 459. Vastaajista 57 prosenttia oli kuudesluokkalaisia ja 50

prosenttia tyttöjä. Heistä 12 840 vastasi kysymykseen siitä, asuuko nyt tai onko joskus asunut sijaisperheessä tai lastensuojelulaitoksessa. Useampi vastaajista määritteli perhemuotoaan muissa kysymyksissä, mutta otamme tähän tarkasteluun vain nuo 12 840 vastaajaa, jotta voimme varmasti erottaa sijoitettuna edes joskus olleet muista. Näistä 12 840 lapsesta 223 lasta ilmoitti olleensa nyt tai joskus sijoitettuna kodin ulkopuolelle. Heistä 124 lasta asui kodin ulkopuolella myös kyselyhetkellä.

Otosta voidaan pitää suhteellisen hyvänä, jokaan tarkka vertailu perusjoukkoon on mahdollista, sillä sijoituksen ajankohtaa ei kysytty tarkemmin. Lapset vastasivat sijoituksen kestoon kuuden kuukauden tarkkuudella. Viimeisimmät tilastotiedot kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista ja nuorista on saatavilla vuodelta 2007. Sen mukaan 12-vuotiaista kodin ulkopuolelle oli sijoitettuna 786 lasta, joka on 1,2 prosenttia ikäryhmästä. Niin ikään 13-vuotiaista sijoitettuna oli 1,4 prosenttia eli 932 lasta. Yhdeksäsluokkalaisista eli 14-vuotiaista oli sijoitettuna 1,7 prosenttia (1 121 lasta) ja 15-vuotiaista kaksi prosenttia (1 379 lasta). (Lastensuojelu 2007.)

Aineistomme 223 lasta vastaa 1,8 prosenttia aineiston lapsista. Taustaominaisuuksien mukaan otos eroaa hieman perusjoukosta: kyselymme vastanneista kodin ulkopuolelle sijoitetuista 48 prosenttia oli yhdeksäsluokkalaisia ja 52 prosenttia kuudesluokkalaisia ja 54 prosenttia tyttöjä ja 46 prosenttia poikia, kun taas lastensuojelutilastojen mukaan yhdeksäsluokkalaisia on sijoitettuna enemmän kuin kuudesluokkalaisia ja poikia hieman enemmän kuin tyttöjä. (Lastensuojelu 2007.)

Aineiston 223 lapsesta 124 lasta asui kyselyhetkellä sijaisperheessä tai lastensuojelulaitoksessa. Heistä 61 prosenttia asui sijaisperheessä ja 39 prosenttia lastensuojelulaitoksessa. Yleisesti laitossijoitus on yleisempää, sillä vuoden 2007 tilastojen mukaan 50 prosenttia kaikista lapsista oli sijoitettuna lastensuojelulaitokseen, 34 prosenttia perheisiin ja 15 muihin sijoitusmuotoihin. (Lastensuojelu 2007.) Sijoitetuista lapsista 48 prosentin kohdalla sijoitus oli kestänyt yli vuoden, 16 prosenttia ilmoitti kestoksi 6–12 kuukautta ja 36 prosenttia alle puoli vuotta.

Tulokset

Seuraavassa tarkastellaan niiden 223 lapsen, jotka ovat olleet jossain vaiheessa elämäänsä sijoitetuna kodin ulkopuolelle, väkivaltakokemuksia sijaisperheessä tai lastensuojelulaitoksessa. Väki-valta on siis koettu nimenomaan lastensuojelun tekemässä sijoituksessa ja aikuisen taholta. Tuloksia verrataan niin vanhempansa tai vanhempiensa kanssa kotona asuviin lapsiin ja heidän aikuisen taholta kokemaan väkivaltaan.

Väki-valta-muuttujaan on yhdistetty kokemukset aikuisten tönimisestä tai ankarasta ravistelusta, tukistamisesta sekä lyömisestä ja läimäisemisestä. Henkiseksi väkivallaksi on yhdistetty tilanteet, jossa aikuiset olivat vihaisia mutta eivät puhuneet lapselle, aikuiset arvostelivat lasta, aikuiset huusivat lapselle ja aikuiset uhkasivat lasta väkivallalla.

Väkivallan yleisyys

Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset kertovat *vähemmän sekä fyysisen että henkisen väkivallan kokemuksista heistä huolehtivien aikuisten taholta kuin vanhempansa tai vanhempiensa kanssa kotona asuvat lapset*: joka kymmenes sijoitettu lapsi ja joka viides muussa perhemuodossa asuva lapsi kertoo fyysisen väkivallan kokemuksista (taulukko 1). Ero on tilastollisesti erittäin merkitsevä. Jos tarkastellaan väkivallan muotoja, huomataan, että ero muodostuu vain yhdestä väkivallan muodosta. Lähes joka viides niin kotona asuva lapsi

Taulukko 1. Eri väkivallan muotoja kokeneiden prosenttiosuudet kotona asuvien lasten ja kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten kohdalla, %¹

	Sijoitetut	Kotona asuvat
Fyysinen väkivalta	10	20***
Töniminen	5	4
Tukistus	6	17***
Lyöminen	3	6***
Henkinen väkivalta	42	55***
Puhumattomuus	11	17
Arvostelu	23	22
Haukkuminen	28	42***
Uhkaaminen	5	4
N	223	12 617

1. Erojen tilastollista merkitsevyyttä testataan χ^2 -testillä. Testien tulokset esitetään tähtimerkeillä, joissa * = $p < .05$, ** = $p < .01$ ja *** = $p < .000$.

kertoo tulleen tukistetuksi, kun vastaava kokemus on kuudella prosentilla sijoitetuista lapsista. Sen sijaan tönimistä tai ravistelua on koettu lähes yhtä paljon. Lyömistä kotona asuvista kertoo kokeneensa kuusi prosenttia ja sijoitetuista kolme prosenttia.

Henkisen väkivallan kohdalla ero sijoitettujen ja vanhempansa tai vanhempiensa kanssa kotona asuvien lasten osalta ei ole aivan yhtä suuri, joskin merkitsevä: 42 prosenttia sijoitetuista ja 55 prosenttia kotona asuvista kertoo henkisestä väkivallasta. Myös tässä väkivallan muotojen tarkastelu valottaa asiaa tarkemmin. Selvimmin ero tulee esille haukkumiskokemuksissa. Kotona asuvista 42 prosenttia kertoo vanhempien haukkuneen häntä, kun vastaava kokemus on sijoitetuista 28 prosentilla. Väki-vallalla uhkaaminen, joka voidaan määrittellä näistä selvästi vakavimmaksi henkisen väkivallan muodoksi, on ollut lähes yhtä yleistä.

Fyysistä väkivaltaa kokeneita on määrällisesti sen verran vähän kodin ulkopuolelle sijoitetuista, että luotettavaa vertailua sijaisperheiden ja laitoksen välillä ei voida tehdä. Tulokset antavat viitteitä siitä, että fyysistä väkivaltaa ilmoitetaan hieman enemmän sijaisperheissä. Myös ne lapset, jotka ovat olleet sijoitettuna yli vuoden, ilmoittavat enemmän kokemuksia kuin lyhyemmän aikaa sijoitettuna olleet. Sen sijaan henkistä väkivaltaa ilmoitetaan enemmän laitoksissa kuin sijaisperheissä. Laitoksissa asuvista 64 prosenttia ilmoittaa henkisen väkivallan kokemuksia, kun sijaisperheissä asuvista vastaavia kokemuksia ilmoittaa 55 prosenttia. Ero on tilastollisesti erittäin merkitsevä. Henkistä väkivaltaa kokevat merkittävästi enemmän lapset, jotka ovat olleet sijoitettuna vähintään puoli vuotta: alle kuusi kuukautta sijoitettuna olleista 22 prosenttia ilmoittaa henkisen väkivallan kokemuksia, 6–12 kuukautta asuneista 59 prosenttia ja yli vuoden 58 prosenttia.

Kun tarkastellaan yhden lapsen väkivaltakokemusten moninaisuutta, huomataan, että suurin osa sekä sijoitetuista että vanhempansa tai vanhempiensa kanssa kotona asuvista lapsista on kokenut vain yhtä fyysiseksi väkivallaksi tässä luokiteltua väkivaltaa (töniminen, ravistelu, tukistaminen tai lyöminen). Tämä antaa viitteitä siitä, että väki-valta ei suuremmin kasaannu samoille lapsille. Kuitenkin sijoituksessa olleet lapset kertovat useammasta erilaisesta fyysisen väkivallan kokemuksesta kuin kotona asuvat: sijoitetuista 41 prosenttia kertoo kokeneensa vähintään kahta edellä mainituista väkivallan muodoista sijoituksen ai-

kana. Kotona asuvista 28 prosenttia kertoo kokeneensa useampaa väkivallan muotoa. Henkisen väkivallan kohdalla eroa ei juurikaan ole. Sijoitetuista lapsista 44 prosenttia kertoo useammasta henkisen väkivallan muodosta (puhumattomuus, arvostelu, haukkuminen tai väkivallalla uhkaaminen) kun vanhempansa tai vanhempiensa kanssa kotona asuvista saman kertoo 43 prosenttia.

Väkivallan käyttö kasvatuksessa on ollut kiellettyä sekä laitoksissa että kotioiloissa tähän kyseleyn vastanneiden eliniän. Kuitenkin lapsiuhritutkimuksen peruseräraportoinnissa huomattiin, että lapset eivät juurikaan kerro väkivaltakokemuksistaan ulkopuolisille. Erityisen vähän lapset haavevat asiaan apua muilta aikuisilta, kuten koulun terveydenhuoltohenkilökunnalta tai muilta viranomaisilta (Ellonen & al. 2008). Tämä voidaan tulkita lasten tietojen ja taitojen puutteeksi avun hakemisessa, lapsille sopivien ja luotettavien tukitahojen puutteeksi tai lasten lojaaliudeksi vanhempiaan kohtaan. Kun verrataan, missä määrin sijoitetut lapset ja vanhempansa tai vanhempiensa kanssa kotona asuvat lapset kertovat väkivaltakokemuksistaan muille, tukee tulos hypoteesia lojaaliudesta. Fyysistä väkivaltaa sijoituksessa kokeneista lapsista 73 prosenttia raportoi kokeneensa kokemuksestaan jollekin toiselle ihmiselle, kun vastaavan kotona asuvista lapsista oli tehnyt 39 prosenttia. Voi toki myös olla, että sijaishuollossa asuvilla on kotona asuvia lapsia enemmän tietoa siitä, miten toimia väkivaltatilanteissa. Henkistä väkivaltaa kokeneista joka kolmas kotona asuvista oli kertonut kokemuksestaan ja sijoitetuista lapsista joka toinen.

Ulkopuolisille kertomista koskevan tarkastelun rajoituksena tulee muistaa, että niiden lasten määrä, jotka ovat kokeneet fyysistä väkivaltaa sijoituksessa, on hyvin alhainen, joten tulos perustuu pieneen joukkoon lapsia. Eron ollessa kuitenkin näinkin suuri voidaan sen katsoa kertovan selvästi erosta, vaikka tarkkoja prosenttilukuja ei tulkittaisikaan. Emme kuitenkaan tiedä, kenelle lapset asiasta ovat kertoneet. Asiaa kysyttiin sekä sijoitetuilta lapsilta että kotona asuvilta lapsilta, mutta sijoitetut lapset eivät juurikaan ole vastanneet kysymykseen. Kotona asuvista lapsista suurin osa kertoi kokemuksistaan kaverille. Aineisto ei anna mahdollisuutta tarkastella sitä, mitä kertomisesta seurasi. Muun tiedon pohjalta sijaishuollon väkivallasta näyttäisi tulevan tietoa viranomaisille varsin vähän. Vuonna 2007 poliisiin tietoon tuli yksittäisiä lastensuojel-

lulaitoksiin sijoittuvia väkivaltaepäilyjä, ja nekin koskivat lähes poikkeuksetta nuorten keskinäistä väkivaltaa (Humpi 2008). Sijaishuollon väkivaltatilanteiden pohjalta tehtyjen lastensuojeluilmoitusten lukumäärästä ei ole toistaiseksi saatavilla tietoa. Sijaishuollon väkivaltakokemukset eivät kuitenkaan ole sosiaalityöntekijöille tuntemattomia asioita. Kun sosiaalityöntekijät tarkastelivat vuonna 2006 Tampereella ja sen lähikunnissa huostaanotettujen ja sijaishuollossa olevien lasten – omien asiakkaidensa – tilannetta, he arvioivat, että seitsemällä lapsella 101:stä oli väkivaltaan liittyviä kokemuksia sijaishuollossa vajaan kahden vuoden aikana (ruumiillista kurittamista, emotionaalista laiminlyöntiä tai fyysistä väkivaltaa) (Hiitola 2008, 24–25).

Väkivaltakokemukset suhteessa taustatekijöihin

Poikkileikkausaineistona lapsiuhritutkimus ei parhaalla mahdollisella tavalla vastaa kysymykseen väkivallan syistä. Sijoitettujen lasten kohdalla syistä voidaan sanoa vielä vähemmän, sillä väkivaltaa kokeneiden alhaisen kokonaismäärän takia muun muassa regressiomallit eivät ole mahdollisia. Ristiintaulukoinnilla voidaan kuitenkin tarkastella väkivaltakokemusten jakautumista lapsen ominaisuuksien mukaan. Mielenkiintoista on jälleen verrata, miten yhteydet vaihtelevat vanhempansa tai vanhempiensa kanssa kotona asuvien ja sijoitettujen lasten kesken.

Sukupuolen mukaan tarkasteltuna fyysistä väkivaltaa kertovat kotona asuvista enemmän tytöt, mutta sijoitetuista pojat. Henkisen väkivallan kokemuksista kertovat enemmän tytöt molemmissa asumismuodoissa. Iän mukaan tarkasteltuna yhdeksäsluokkalaiset kertovat eniten sekä fyysisen että henkisen väkivallan kokemuksista niin vanhempansa tai vanhempiensa kanssa kotona kuin sijaisperheessä tai lastensuojelulaitoksessakin (taulukko 2). Sijoitettujen lasten fyysisen väkivallan kokemuksia lukuun ottamatta ikäluokkien väliset erot ovat tilastollisesti merkitseviä. Lapsen etnisellä taustalla ei ollut minkäänlaista erottelevaa merkitystä.

Edellä mainittujen taustamuuttujien lisäksi mielenkiintoista olisi tarkastella väkivaltakokemusten yhteyttä lapsen terveyteen. Tutkimuksethan osoittavat sairaiden ja vammaisten lasten olevan riskialttiimpia väkivaltakokemuksille (Utting 1997). Aineisto on kuitenkin rajallinen tässä suhteessa, sillä niitä sijoitettuja lapsia, joilla on väkivaltakokemuksia, on vähän, ja vielä vähem-

Taulukko 2. Fyysistä ja henkistä väkivaltaa kotonaan tai sijoitettuna kokeneet lapset sukupuolen ja iän mukaan tarkasteluna, %

	Fyysinen väkivalta		Henkinen väkivalta	
	Sijoitetut	Kotona asuvat	Sijoitetut	Kotona asuvat
Tyttö	8	22***	45	61***
Poika	12	17	40	50
6-luokkalaiset	9	16	31	47
9-luokkalaiset	11	24***	54***	66
N	223	12 617	223	12 617

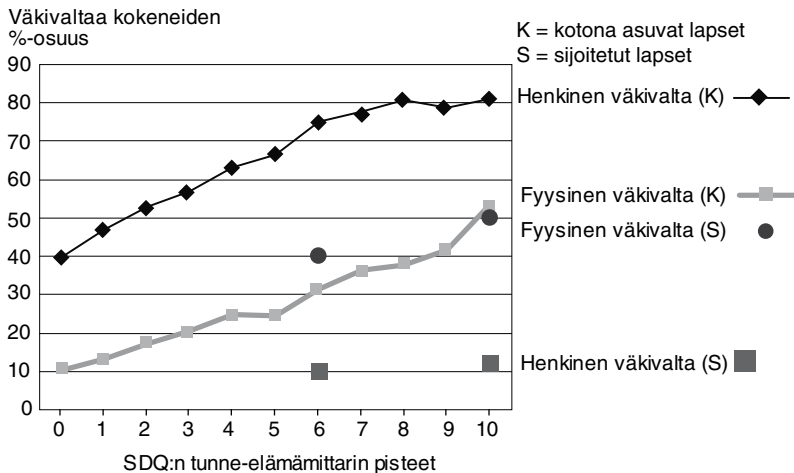
* Taulukossa esitetyt tilastolliset merkitsevyydet viittaavat sijoitettujen ja kotona asuvien lasten kokemusten väliseen eroon, ei sukupuolten väliseen tai luokka-asteiden väliseen eroon.

män niitä, joilla on jotain pitkäaikaissairauksia tai vammoja. SDQ:n mittaamia ongelmia lapsilla on kuitenkin sen verran paljon, että väkivaltakokemusten tarkastelu suhteessa SDQ:n tunne-elämän ongelmia kuvaavaan dimensioon onnistuu. Ajatuksena on siis tarkastella, onko tunne-elämän ongelmista kärsivillä lapsilla enemmän väkivaltakokemuksia.

Tunne-elämän oireiden ja väkivaltakokemusten yhteyttä tarkastellaan kuviossa 1. Vanhempansa tai vanhempiensa kanssa kotona asuvien lasten osalta tarkastelu voidaan tehdä lineaarisesti kaikkien SDQ:n tunne-elämämittarin piste- arvojen kohdalla (vaihteluväki 0–10), sillä vastaajia on riittävästi. Kuten aiemmin todettiin, alle viiden jäävät kokonaispisteet SDQ:n tunne-elämän ongelmien mittarissa kuvastavat normaalia nuoren mielialvaihtelua, arvo kuusi lasketaan rajapinnaksi ja yli kuuden ylittävät arvot kuvastavat ongelmia. Sijoitettujen lasten osalta vastaajien määrä on niin pieni, että tarkastelu tehdään edellä

esitettyjen raja-arvojen mukaan tehtyjen summamuuttujien avulla. Kuusi ja siitä pienemmät arvot on luokiteltu ”ei ongelmia” kuvaavaksi luokaksi ja arvot yli kuuden ”ongelmia” kuvaavaksi luokaksi. Sijoitettujen lasten osalta tarkastelussa on siis vain kaksi pistearvoa sekä henkisen että fyysisen väkivallan kohdalla.

Sijoitettujen lasten osalta tunne-elämän ongelmien taso ei erottele väkivaltakokemuksia merkittävästi. Fyysisen väkivallan kohdalla tunne-elämän ongelmista kärsivät lapset raportoivat hieman enemmän väkivaltakokemuksia, mutta ei merkittävästi. Henkisen väkivallan kohdalla eroa ei ole. Niistä, joilla on tunne-elämän ongelmia normaalin rajoissa, yhtä suuri osa ilmoittaa siis henkisen väkivallan muotoja kuin niistä, joilla ongelmia on epänormaalin paljon. Sen sijaan kotona asuvien lasten kohdalla ero on huomattava. Väkivaltaa kokeneiden lasten suhteellisen osuus kasvaa tasaisesti tunne-elämän oireiden kasvaessa. Tulos on nähtävissä sekä fyysisen että henkisen



Kuvio 1. Kotona asuvien lasten ja sijoitettujen lasten kokemukset henkisestä ja fyysisestä väkivallasta lapsen tunne-elämän ongelmien mukaan

väkivallan kohdalla ja se on tilastollisesti erittäin merkitsevä (kuvio 1). Tulos viittaa siis siihen, että lapsen ongelmakäyttäytyminen saa vanhempien ”hermot palamaan” ja saa vanhemmat käyttäytymään väkivaltaisesti, mutta ei aiheuta samaa sijaishuollon ammattilaisilla. Tulosten pohjalta voi toisaalta saada viitteitä myös siihen, että sijaishuollossa on kotiympäristöä enemmän elementtejä, jotka tasapainottavat väkivaltakokemusten vaikutusta tunne-elämään.

Pohdintaa

Tämän tutkimuksen päähavainto on se, että kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset kertovat pienemmästä määrästä väkivaltakokemuksia asuinpaikassaan aikuisten taholta kuin kotonaan vanhempiensa tai vanhempiensa kanssa asuvat lapset. Tarkastelun kohteena oli niin henkinen kuin fyysinenkin aikuisen lapseen konfliktitilanteissa kohdistama väkivalta. Tulos eroaa päällmeeltään kansainvälisestä tutkimuksesta, jossa kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia pidetään riskiryhmänä väkivaltakokemusten osalta. Tulos herättää sekä metodologisia että yhteiskuntapolittisia pohdintoja. Esitämme niitä seuraavassa jatkokeskustelun virittämiseksi.

Teini-ikäisten sijoitukset kodin ulkopuolelle ovat kasvaneet niin Suomessa, kuten muissakin Pohjoismaissa. Niiden osuus kaikista sijoituksista on 50–60 prosenttia. (Bengtsson & Jakobsen 2009.) Tätä on joissakin yhteyksissä pidetty osoituksena vanhempien vaikeuksista tulla toimeen teini-ikäisten lastensa kanssa. Nuorten kotona koetut väkivaltakokemukset voivat olla yksi osoitus tästä: kotiympäristössä koetaan väkivaltaa aikuisten taholta. Vaikka kotona käytetty kuritusväkivalta onkin vähentynyt Suomessa selvästi viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana, on teini-ikäisten kotikasvatuksessa edelleen väkivaltaisia elementtejä (Ellonen & al. 2008).

Lapsen kodin ulkopuolelle tapahtuvan sijoituksen yhtenä tarkoituksena on turvata lapsen turvallinen kasvuympäristö. Kiinnostavaa on, että tämän tutkimuksen mukaan sijoitus kodin ulkopuolelle näyttäisi todella merkitsevän siirtymistä väkivallattomampaan ympäristöön. Analyysin mukaan sijaishuollossa käytetään vähemmän väkivaltaisia toimintatapoja kuin kotikasvatuksessa. Se voidaan lukea suomalaisen hyvinvointijärjestelmän eduksi. Suomessa on lainsäädäntö, jo-

ka määrittelee laitostyöntekijöiden koulutusta ja pätevyyttä toisin kuin monissa muissa maissa (Laakso 2009). Työntekijöiden ammatillisuus osaltaan voi lisätä valmiutta väkivaltaa karttaviin toimintatapoihin. Tästä kertoo myös tulos siitä, että erilaisista tunne-elämän oireista kärsivät lapset eivät joudu kodin ulkopuolelle sijoitettuna ollessaan merkitsevästi enempää väkivallan uhriksi kuin muutkaan nuoret, vaikka kotiooloissa ero näiden ryhmien välillä on merkitsevä. Sijaisperheenä toimimista koskevat vaatimukset ovat toisenlaiset kuin laitosten, mutta myös niiden kohdalla voidaan ajatella, että sijaisperheiden valinnassa ja tukemisessa on onnistuttu ainakin siltä osin, että arki on sijaisperheissä vähemmän väkivaltaista kuin samanikäisten omilla kodeilla.

Tulosta voidaan pitää toisaalta yllättävänä, sillä sijaishuoltoa koskevaa koulutusta ja työmenetelmien kehittämistyötä on Suomessa viime aikoina ollut vain vähän (Känkänen & Laaksonen 2006). Yllättävänä tulosta voidaan pitää myös siinä mielessä, että sijoitettujen lasten ja yksityisten laitosten lukumäärän suuri kasvu sekä laitoksia koskevan tiedon puutteet ovat ylläpitäneet huolta siitä, mitä laitoksissa todella tapahtuu ja tulevatko epäkohdat riittävässä määrin ilmi (Eronen & al., tulossa). Aikuisten lapsiin kohdistaman henkisen ja fyysisen väkivallan osalta sijaishuolto näyttäisi siis kuitenkin toimivan vähemmän väkivaltaisesti kuin kodit.

Vaikka kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset kokevat vähemmän väkivaltaa aikuisten taholta kuin kotona asuvat lapset, he kuitenkin raportoivat niin henkisen kuin fyysisenkin väkivallan kokemuksia kasvuympäristössään, johon heidät on siirretty pois omasta kodistaan turvallisen kasvuympäristön takaamiseksi. Tärkeää on muun muassa käydä keskustelua siitä, kuinka usein työntekijät tunnistavat samat tilanteet ja toimintatavat väkivaltaisiksi kuin sijaishuollossa varttuvat nuoret ja miten nuorten kokemukset tulevat otetuksi huomioon sijaishuollon väkivaltaisia piirteitä arvioitaessa.

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin vain aikuisten lapsiin kohdistamaa tietyn tyyppistä henkistä ja fyysistä väkivaltaa. Esimerkiksi aikuisten lapsiin kohdistama seksuaalinen väkivalta tai nuorten keskinäinen väkivalta eivät olleet tämän analyysin kohteena. Niiden tarkastelu olisi voinut muuttaa kokonaiskuvaa merkittävästi ainakin ulkomaisen tutkimuskirjallisuuden perusteella. Tämä onkin alue, joka ehdottomasti kaipaava lisätutkimusta.

Jatkossa laitosväkivaltaa tulisi tarkastella myös menetelmällisesti moniulotteisemmin. Voi esimerkiksi olla, että sijoitetuilla lapsilla on henkilökohtaisten kokemusten tai sijaishuoltopaikan väkivaltaisen kulttuurin vuoksi korkeampi kynnyksen tunnistaa joitakin tekoja väkivaltaisiksi kuin kotona asuilla ja siksi väkivaltakokemuksia raportoidaan vähemmän. Laitosväkivaltaan voi turvata ja sen voi ottaa annettuna (Honkatukia & al. 2006). Siksi tutkimusta pitäisi tehdä herkistyneenä laitosväkivallan ominaispiirteille ja ottaa ne huomioon metodologisia ratkaisuja suunniteltaessa. Tärkeätä on myös tavoittaa laitosväkivaltaa useilla eri ulottuvuuksilla nyt tarkastellun yksilöön kohdistuvan väkivallan rinnalla. Mike Steinin (2006) mainitsevat järjestelmään, ideologiaan ja käytäntöihin liittyvät ulottuvuudet tulisi sisällyttää tarkasteluun.

Tämän tutkimusanalyysin tulosten tarkoitus on herättää mielenkiintoa sijoitettujen lasten vä-

kivaltakokemusten tutkimiselle. Analyysia on tehty lasten tietyille ikäryhmille suunnatun kyselyn osana. Analyysi on ollut mahdollista, koska kyselyssä on eroteltu sijaishuolto yhdeksi lapsen perhe- ja asumismuodon mahdollisuudeksi toisin kuin monissa muissa lapsille suunnatuissa kyselyissä tehdään. Haluammekin kannustaa jatkossa siihen, että lapsille ja nuorille suunnatuissa kyselyissä herkistyttäisiin sille, että Suomessa osa lapsista elää muualla kuin vanhempiensa kanssa. Lasten tilanteelle tekee oikeutta se, että nämä erilaiset asumisjärjestelyt otetaan huomioon kyselyissä eikä heitä pakoteta valitsemaan asumismuotoaan pelkästään perinteisten ydin-, avo- tai yksihuoltajaperheen väliltä. Lisäksi sijaishuollossa olemisesta kysyminen antaa mahdollisuuden tutkimuksellisesti syventää toistaiseksi niin vähäistä tietoaamme sijaishuollosta ja siellä varttuvista lapsista.

KIRJALLISUUS

- Barter, Christine & Reynold, Emma & Berridge, David & Cawson, Pat: *Peer Violence in Children's Residential Care*. Basingstoke: Palgrave, Macmillan, 2004
- Benedict, Mary & Zuravin, Susan & Brandt, Diane: Type and frequency of child maltreatment by family foster care providers in an urban population. *Child Abuse & Neglect* 18 (1994): 7, 577–585
- Bengtsson, Tea Torbenfeldt & Jakobsen, Turf Böcker: *Institutionsanbringelse af unge i Norden. Kööpenhamina: Det nationale forskningscenter for velfærd, 2009*
- Corby, Brian: *Child Abuse. Towards a Knowledge Base*. Buckingham: Open University Press, 2001
- Corby, Brian & Doig, Alan & Roberts, Vicki: *Public inquiries into abuse of children in residential care*. Lontoo: Jessica Kingsley Publishers, 2001
- Ellonen, Noora & Kääriäinen, Juha & Salmi, Venla & Sariola, Heikki: Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 71 ja Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tiedonantoja 87. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu. 2008
- Ellonen, Noora & Pösö, Tarja: Asking children questions about violence: a challenge to research ethics. *Julkaisematon käsikirjoitus*
- Eronen, Tuija & Laakso, Riitta & Pösö, Tarja: Now you see them – now you don't: institutions in child protection policy. Teoksessa: Forsberg, Hannele & Kröger, Teppo (toim.): *Social Work and Child Welfare Politics through the Nordic Lenses*. Policy Press, tulossa
- Goodman, R. & Meltzer, H. & Bailey V.: The Strengths and Difficulties Questionnaire: A pilot

study on the validity of the self-report version. *European Child and Adolescent Psychiatry* 7 (1998): 125–130

- Grijalva, Frank & Ford, Julian & Docherty, Anna & Fricker-Elhai, Adrienne & Elhai, Jon: Socio-demographic association with mental health and residential care utilization among juvenile delinquents. *Psychological Services* 5 (2008), 2: 153–160
- Hiitola, Johanna: *Selvitys vuonna 2006 huostaanotetuista ja sijaishuoltoon sijoitetuista lapsista*. Työpapereita 12. Helsinki: Stakes, 2008
- Hobbs, Georina & Hobbs, Christopher & Wynne, Jane: Abuse of children in foster and residential care. *Child Abuse & Neglect* 23 (1999): 12, 1239–1252
- Hoikkala, Susanna: Mikä on väkivaltaa, mikä ei. Työntekijöiden tulkintoja nuorten väkivallattoman käyttäytymisen tukemisesta helsinkiläisissä lastensuojelulaitoksissa syksyllä 2002. *Tutkimuksia* 2003:5. Helsinki: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto, 2003
- Hoikkala, Susanna: *Researching History of Restraining Practices in Children's Residential Care: Methodological Considerations*. Teoksessa: Canali, Cinzia & Vecchiato, Tiziano & Whittaker, James K. (toim.): *Assessing the "Evidence-base2 of Intervention for Vulnerable Children and Their Families*. Padova: Fondazione Emanuela Zancan onlus, 2008
- Honkatukia, Päivi & Nyqvist, Leo & Pösö, Tarja: Violence Talk and Gender in Youth Residential Care. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 8 (2007), 1: 56–76
- Honkatukia, Päivi & Nyqvist, Leo & Pösö Tarja: Vi-

- olence from within the Reform Schools. *Youth Violence and Juvenile Justice* 4 (2006): 4, 328–344
- Horwath, Jan: *Childcare with Gloves On: Protecting Children and Young People in Residential Care*. *British Journal of Social Work* 30 (2000): 2, 179–191
- Hukkanen, Raija: *Psychosocial Problems of Children Placed in Children's Homes*. Turku: Turun yliopisto, 2002
- Hukkanen, Raua & Sourander, Andre & Bergroth, Lasse & Piha, Jow: Behavior problems and sexual abuse in residential care in children's homes. *Nordic Journal of Psychiatry*, 51 (1997): 4, 251–258
- Humppi, Sanna-Mari: Poliisin tietoon tullut lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 85. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu, 2008
- Kitinoja, Manu: Kujan päässä koulukoti. Tutkimus koulukoteihin sijoitettujen lasten lastensuojeluasiakkuudesta ja kouluhistoriasta. *Tutkimuksia* 150. Helsinki: Stakes, 2005
- Knorth, Erik & Harder, Annemiek & Zandberg, Tjalling & Kendrick, Andrew: Under one roof: A review and selective meta-analysis on the outcomes of residential child and youth care. *Children and Youth Services Review* 30 (2008): 2, 123–140
- Känkänen, Päivi & Laaksonen, Sari: Selvitys sijaishuollon ja jälkihuollon nykytilasta ja kehittämistarpeista. Loppuraportti 31.1.2006. <http://www.sosiaaliportti.fi>. Luettu 14.5.2009
- Känkänen, Päivi & Pösö, Tarja: Lastensuojelulaitokset Euroopassa – tieto ja näyttö keskiössä? *Yhteiskuntapolitiikka* 73 (2008): 5, 563–568
- Laakso, Riitta: Arjen rutiinit ja yllätykset – etnografia lastenkotityöstä. Tampere: Tampere University Press, 2009
- Lastensuojelu 2007. Tilastotiedote 23/2008. Helsinki: Stakes & Suomen virallinen tilasto, 2008 http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2008/Tt23_08.pdf
- Pasanen, Timo: Lastenkodin asiakaskunta. Psykiatrisen tutkimus lastenkotilasten kehityksellisistä riski- ja suojaavista tekijöistä, oirehdinnasta sekä hoidon tarpeesta. *Annales Universitatis Turkuensis C* 170. Turku: Turun yliopisto, 2001
- Peltonen, Kirsi & Ellonen, Noora & Larsen, Helmer & Hart Schutt, Nina Maria & Helweg Larsen, Karin: Effects of acute parental verbal aggression and physical violence on child adjustment. *Julkaisematton käsikirjoitus*
- Pösö, Tarja & Kitinoja, Manu & Kekoni, Taru: Locking up for the best interest of child – some preliminary remarks on ”special care”. *Julkaisematton käsikirjoitus*
- Renold, Emma & Barter, Christine: “Hi, I’m Ramon and I run this place”: challenging the normalisation of violence in children's homes from young people's perspectives. *Teoksessa: Stanko, Elizabeth A. (toim.): The meanings of violence*. Lontoo & New York: Routledge, 2003
- Sariola, Heikki: Laitosväkivalta. *Teoksessa: Taskinen, Sirpa & al. (toim.): Miten auttaa lasta. Lapsen fyysisen ja seksuaalisen pahoinpitelyn tutkimus ja hoito*. *Julkaisu* 89. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto, 1993
- Sen, Robin & Kendrick, Andrew & Milligan, Ian & Hawthorn, Moyra: Lessons learnt? Abuse in residential child care in Scotland. *Child & Family Social Work* 13 (2008): 4, 411–422
- Steckley, Laura & Kendrick, Andrew: Physical Restraint in Residential Childcare: The experiences of young people and residential workers. *Childhood* 15 (2008): 4, 552–569
- Stein, Mike: Missing years of abuse in children's homes. *Child and Family Social Work* 11 (2006): 1, 11–21
- Tarren-Sweeney, Michael: The assessment checklist for children ACC: A behavioural rating scale for children in foster, kinship and residential care. *Children and Youth Services Review* 29 (2007): 5, 672–691
- Utting, William: *People Like Us: The Report on the Review of Safeguards for Children Living Away from Home*. Lontoo: The Stationery Office, 1997
- World Report of Violence against Children in 2006*. Geneva: United Nations, 2006
- Överleien, Carolina: *Girls on the Verge of Exploding? Voices of Sexual Abuse, Agency & Sexuality at a Youth Detention Home*. Linköping: Linköping University, 2004.

ENGLISH SUMMARY

Noora Ellonen & Tarja Pösö: *Children's experiences of violence in child welfare institutions and foster families (Lasten väkivaltakokemukset lastensuojelulaitoksissa ja sijaisperheissä)*

It is estimated that more than eight million children spend at least part of their childhood in institutions for various reasons. However commitment to an institution may in itself spell problems for the child. One of those problems is violence experienced in care. Internationally, violence in child welfare institutions has been the subject of intense debate since the mid-1980s, but in Finland it has still received only cursory debate and research attention.

This article explores the experiences of violent attacks by adult carers reported by children living in foster families and in child welfare institutions. The analysis covers the prevalence of violence, forms of violence and the background of the children experiencing violence outside their own home as compared to the corresponding experiences of children living at home with their parent or parents. Both mental and physical violence are included in the analysis. The research is based on the questionnaire data collected in the Finnish Child Victim Survey (n=13,459), which comprised representative samples of pupils in the 6th and 9th grade of comprehensive school. Among the respondents, 223 children reported living or having lived in a foster family or child welfare institution.

According to the results, children living in a foster family or institution reported less experiences of both physical and mental violence by adult carers than children living at home with their parent or parents. In the former group there are also slightly more indications of an accumulation of experiences of violence than among children living at home. Children in care report their experiences of violence to others far more often than other children.

By gender, girls living at home and boys in care report experiencing physical violence more often. In the case of mental violence, girls in both groups experience more violence than boys. By age, children in the 9th grade report more experiences of both physical and mental violence and both at home and in foster families and child welfare institutions. Among children living at home it seems that experiences of violence tend to increase if the child has emotional problems. Among children in care no corresponding correlations were seen, but experiences of violence were more evenly distributed regardless of emotional problems.

The analysis suggests, then, that children in foster care experience less violence than those living at home. Based on this result, the article raises a number of methodological and social policy issues aimed at inspiring further research into the living conditions of children living in care.

KEYWORDS:

child welfare institutions, violence